

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายหลายฉบับ ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติการค้าปลีกค้าส่ง พ.ศ. พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 และระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าว่าด้วยแนวทางการพิจารณาการปฏิบัติทางการค้าระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค้าส่งค้าปลีกกับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย พ.ศ. 2549 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18(2) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ว่ากฎหมายและร่างกฎหมายดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการควบคุมพฤติกรรมกรรมการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมของดีสเคาน์สโตร้อย่างเหมาะสมหรือไม่ ป้องกันผูกขาดทางการค้าได้หรือไม่ รวมทั้งเป็นไปเพื่อคุ้มครองธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กแบบดั้งเดิมหรือไม่ และบกพร่องเป็นประการใดหรือไม่

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 และระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าฯ มีผลเป็นการคุ้มครองซัพพลายเออร์และธุรกิจค้าปลีก รายย่อยมากขึ้น มีข้อดีคือ ให้แนวทางการพิจารณาการปฏิบัติทางการค้าบางอย่างของผู้ประกอบการธุรกิจค้าส่งค้าปลีกสมัยใหม่ที่เข้าข่ายเป็นการกระทำอันมิใช่เป็นการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฯ ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติทางการค้าระหว่างดีสเคาน์สโตรักกับซัพพลายเออร์ ได้แก่ การบังคับซัพพลายเออร์ให้จ่ายค่าธรรมเนียมอย่างไม่มีเหตุผล การคืนสินค้าแก่ซัพพลายเออร์อย่างไม่เป็นธรรม การบังคับให้ซัพพลายเออร์ซื้อหรือจ่ายค่าบริการ การใช้สัญญาการฝากขายที่ไม่เป็นธรรม การปฏิเสธการรับสินค้าที่สั่งซื้อเป็นตราเฉพาะของผู้ผลิต (Private Brand) หรือเป็นตราเฉพาะของผู้ประกอบการธุรกิจค้าส่งปลีก (House Brand) อย่างไม่เป็นธรรม หากกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว มาตรา 51 กำหนดให้มีโทษทางอาญาโดยระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกล้านบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และกรณีเป็นการกระทำความผิดซ้ำต้องระวางโทษเป็นทวีคูณ ส่งผลทำให้การควบคุมพฤติกรรมของดีสเคาน์สโตรักในการเอาเปรียบซัพพลายเออร์และการตั้งราคาสินค้าต่ำกว่าปกติมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ส่วนร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง พ.ศ. ที่กระทรวงพาณิชย์ได้เสนอ และผ่านการตรวจพิจารณาจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว เป็นการควบคุมพฤติกรรมการขยายตัวอย่างไม่มีข้อจำกัดของดีสเคาน์สโตรักโดยตรง ดังนั้นจึงถือว่าเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการควบคุมพฤติกรรมกรรมการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมของดีสเคาน์สโตรักซึ่งเป็นการป้องกันการผูกขาดทางการค้าในระยะยาวได้ระดับหนึ่ง

สำหรับส่วนที่ยังบกพร่องของกฎหมายดังกล่าว ได้แก่ การปราศจากการควบคุมบางเรื่องที่สำคัญของปัญหาการขยายธุรกิจดีสเคาน์สโตรัก เช่น การกำหนดบริเวณที่ตั้ง วันและเวลาเปิดปิด รวมถึงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกของดีสเคาน์สโตรัก มาตรการส่งเสริมสนับสนุนร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ขาดเทคโนโลยี ระบบการบริหารที่ทันสมัย รวมทั้งการส่งเสริมซัพพลายเออร์ที่มี

อำนาจต่อรองต่ำ และการบรรเทาปัญหาอันเนื่องมาจากดิสเคาน์สไตร์ เช่น การจรรยา สິง แวดล้อม นอกจากนั้น การควบคุมการเอาเปรียบซัพพลายเออร์ในบางเรื่องไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและเป็นธรรมเพียงพอ เช่น ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าฯ ข้อ 3 นิยามคำว่า ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายที่มีผลคุ้มครองรวมถึงซัพพลายเออร์ขนาดใหญ่ที่มีอำนาจต่อรองทางการค้าสูงกว่าดิสเคาน์สไตร์ซึ่งสามารถคุ้มครองตนเองจากการถูกเอาเปรียบจากดิสเคาน์สไตร์ได้อยู่แล้ว ทำให้ซัพพลายเออร์รายเล็กที่มีอำนาจต่อรองทางการค้าต่ำไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างไม่เป็นธรรม รวมทั้งยังขาดหลักเกณฑ์ในเรื่องการคุ้มครองและเยียวยาซัพพลายเออร์ที่ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมดิสเคาน์สไตร์ด้วย สุดท้าย มาตรการควบคุมการตั้งราคาสินค้าต่ำกว่าปกติยังไม่มี ความเหมาะสม เนื่องจากเรื่องกำหนดราคาขายต่ำกว่าทุนมีความซ้ำซ้อนกับเรื่องการห้ามขาย สินค้าหรือบริการต่ำกว่าเงินสมควรแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 และ ปรากฏจากแนวทางการพิจารณาคดีการขายต่ำกว่าทุนอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งไม่ได้กำหนดความ รับผิดชอบของซัพพลายเออร์รายอื่นที่รู้หรือควรจะรู้ถึงพฤติกรรมกำหนดราคาสินค้าต่ำกว่าปกติ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายบนพื้นฐานของการ แข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรมและป้องกันการผูกขาด โดยนำหลักกฎหมายแห่งประเทศ สหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นมาใช้โดยอนุโลม คือ

1. การควบคุมการขายตัวอย่างไม่จำกัด เสนอให้มีร่างกฎกระทรวงกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับบริเวณที่ตั้ง วันและเวลาเปิดปิดของสถานประกอบธุรกิจ รวมถึงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ พ.ศ. โดย อาศัยอำนาจตามมาตรา 21 แห่งร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจค้าปลีกหรือค้าส่ง พ.ศ. เพื่อให้ธุรกิจดิสเคาน์สไตร์อยู่คนละตลาดกับธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก โดยดิสเคาน์สไตร์ที่มีพื้นที่ สถานประกอบกิจการขนาดใหญ่ 10,000 ตารางเมตรขึ้นไป ต้องตั้งนอกเขตเมือง ยกเว้น คณะกรรมการฯ ประกาศกำหนดขนาดพื้นที่ของสถานประกอบกิจการดิสเคาน์สไตร์แต่ละท้องที่ซึ่ง ต้องอยู่นอกเขตเมืองไว้เป็นอย่างอื่น เพื่อให้ครอบคลุมถึงดิสเคาน์สไตร์ที่มีพื้นที่ต่ำกว่าหรือ ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ ให้ดิสเคาน์สไตร์เปิดให้บริการในวันและเวลาที่เหมาะสมโดยต้องได้รับความ เห็นชอบจากคณะกรรมการฯ รวมทั้งจัดให้มีพื้นที่สำหรับชุมชนและพื้นที่ให้เช่าสำหรับร้านค้า ขนาดเล็ก ตลอดจนเสนอให้จัดตั้งกองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการค้าปลีกหรือค้าส่งโดยเฉพาะ อย่างยิ่งร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมและซัพพลายเออร์ที่มีอำนาจต่อรองในทางการค้าต่ำ และเรียกเก็บ จากภาษีมูลค่าเพิ่มหรือสินค้าฟุ่มเฟือย หรือตั้งเป็นเงินงบประมาณหรือนำมาจากกองทุนองค์การ บริหารส่วนตำบล ในขณะที่เดียวกันร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมต้องพัฒนาตนเองให้ทันสมัยและเป็น เอกลักษณะมากขึ้นด้วย

2. การควบคุมการเอาเปรียบซัพพลายเออร์ เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมการปฏิบัติทางการค้าซึ่งเข้าข่ายเป็นการกระทำอันมิใช่การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นทางการเป็นธรรมในระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าฯ ให้ชัดเจนและเป็นธรรมมากขึ้น กล่าวคือ เพิ่มเติมกรณีการกำหนดราคาขายหรือการกำหนดข้อตกลงในสัญญาการรับซื้อสินค้า อันเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรม ไม่เท่าเทียมกันหรือไม่เหมาะสม ต่อซัพพลายเออร์หลายรายในสินค้าประเภทเดียวกัน ยกเว้นซัพพลายเออร์ให้ความยินยอมล่วงหน้าไม่ต่ำกว่าหนึ่งเดือนโดยทำเป็นหนังสือ หรือดิสเคาน์สไตรก์เหตุผลขึ้นอ้างต่อซัพพลายเออร์เป็นหนังสือ และซัพพลายเออร์ได้ทำหนังสือให้ความเห็นชอบไปยังดิสเคาน์สไตรก์ แก้ไขเพิ่มเติมนิยามคำว่าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายให้หมายความเฉพาะซัพพลายเออร์ที่มีอำนาจต่อรองทางการค้าต่ำกว่าดิสเคาน์สไตรก์ เพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่องการเยียวยาความเสียหายของซัพพลายเออร์ให้มีความเป็นธรรมและเหมาะสม โดยสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าเป็นผู้ฟ้องร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด หากพ้นระยะเวลาดังกล่าว ให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายเป็นผู้ฟ้องเองได้ แก้ไขเพิ่มเติมกรณีการใช้พนักงานของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายอย่างไม่เป็นธรรมกำหนดให้รวมถึงการใช้พนักงานจากองค์การหรือหน่วยงานอื่นที่ซัพพลายเออร์และธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่จ้างมาทำงานด้วย

3. การควบคุมการตั้งราคาสินค้าต่ำกว่าปกติ เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมการปฏิบัติทางการค้าซึ่งเข้าข่ายเป็นการกระทำอันมิใช่การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นทางการเป็นธรรมในระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าฯ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล่าวคือ เพิ่มเติมกรณีการห้ามขายสินค้าราคาถูกทุกวัน โดยมีลักษณะเป็นการขายสินค้าราคาถูกที่แบ่งเป็นช่วง แต่ละช่วงมีระยะเวลาการขายสั้นไม่ถึงหนึ่งเดือน และจำหน่ายสินค้าลดราคาหมุนเวียนสลับเปลี่ยนกันไป ให้ถือว่าเป็นการกำหนดราคาที่ไม่เป็นธรรม ยกเว้นกรณีการขายสินค้าที่มีความจำเป็นและสามารถอธิบายเหตุผลได้ เช่น สินค้าใกล้หมดอายุ สินค้าที่ใช้เฉพาะบางฤดูกาล หรือสินค้าที่ได้แจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า กรมการค้าภายใน ทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว หรือดิสเคาน์สไตรก์มีเหตุผลเพียงพอ แต่ต้องขายภายในระยะเวลาที่กำหนดด้วย นอกจากนี้ เสนอแนวทางการพิจารณาคดีการกำหนดราคาขายต่ำกว่าทุนให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น และเสนอบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของลูกค้าและบุคคลที่สามที่รู้หรือควรจะรู้ถึงพฤติกรรมการกำหนดราคาสินค้าต่ำกว่าปกติของดิสเคาน์สไตรก์